МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Допускається до захисту
завідувач кафедри економіки та економічної теорії
назва кафедри
_____ доц. С.Г. Батажок
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали
«20» листопада 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Виконавець: Грисюк Володимир Іванович
прізвище, ім'я, по батькові, *підпис*

Керівник: асистент, Приходько Тамара Володимирівна
вчене звання, прізвище, ініціали *підпис*

Рецензент: доцент, Задорожна Руслана Павлівна
вчене звання, прізвище, ініціали *підпис*

Я, Грисюк Володимир Іванович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую

гарант ОПП «Економіка»_____

_____ доцент Понедільчук Т.В.
підпис, вчене звання, ініціали, прізвище
«19» грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Грисюка Володимира Івановича
прізвище, ім'я та по батькові

Тема: «Формування і розвиток конкурентних переваг аграрних підприємств в сучасних умовах»

Перелік питань, що розробляються в роботі: розгляд теоретичного аспекту формування конкурентних переваг підприємства, методика оцінки конкурентних переваг; аналіз конкурнетних перваг сільського господарства, оцінка результатів діяльності сільськогосподарського підприємства та конкурентних перваг; сформувати сучсні підходи до оцінки конкурнетних перваг та запропонувати напрям підвищення конкурнетних перваг для досліджуваного підприємства.

Вихідні дані _ закони України, правові та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, опубліковані дані галузевих статистичних досліджень, первісні фактичні матеріали ТОВ "Агрофірма «Колос», монографічні і періодичні українські та зарубіжні видання.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	січень-лютий 2023	
Теоретико-методична частина	березень-квітень 2023	
Аналітична частина	травень-липень 2023	
Рекомендаційна частина	серпень-вересень 2023	
Оформлення роботи	жовтень 2023	
Перевірка на плагіат	листопад 2023	
Попередній розгляд на кафедрі	листопад 2023	
Подання на рецензування	грудень 2023	

Керівник роботи _____ _____ПриходькоТ.В._____
підпис *вчене звання, ініціали, прізвище*

Здобувач _____ _____Грисюк В.І._____
підпис *ініціали, прізвище*

Дата отримання завдання «20» грудня 2022 р.

РЕФЕРАТ

Грисюк В.І. **«Формування і розвиток конкурентних переваг аграрних підприємств в сучасних умовах»**

Досліджено, теоретичні положення формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств та методичні рекомендацій щодо їх оцінки.

Використано сукупність загальнонаукових методів пізнання економічних явищ і процесів: аналізу й синтезу; теоретичного узагальнення; абстрагування та порівняння; балансовий; системний; графічний.

Здійснено оцінку умов ведення господарської діяльності підприємства, проаналізовано результати фінансово-господарської діяльності; визначено загрози і можливості у роботі підприємства, його конкурентні переваги, а також слабкі і сильні сторони досліджуваного підприємства.

Зроблено висновок, що у процесі формування конкурентних переваг підприємства необхідно враховувати усі чинники впливу, зокрема як внутрішні, так і зовнішні, оцінку конкурентних перваг здійснювати за групою показників, які характеризують як виробничий, так і організаційний бік діяльності підприємства.

Одержані результати можуть бути використані підприємством в стратегічному управлінні. Впровадження запропонованих заходи можуть сформувати додаткові конкурентні переваги для підприємства.

Кваліфікаційна робота магістра містить 96 сторінок, 12 таблиць, 9 рисунків, 3 додатків

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, конкурентні переваги, загрози, можливості, SWOT - аналіз.

ANNOTATION

Hrysiuk V.I. "Formation and development of competitive advantages of agricultural enterprises in modern conditions"

Theoretical provisions of formation of competitive advantages of agricultural enterprises and methodical recommendations for their evaluation are investigated.

A set of general scientific methods of cognition of economic phenomena and processes is used: analysis and synthesis; theoretical generalization; abstraction and comparison; balance sheet; system; graphic.

The conditions for conducting economic activities of the enterprise are assessed, the results of financial and economic activities are analyzed; threats and opportunities in the work of the enterprise, its competitive advantages, as well as the weaknesses and strengths of the enterprise under study are identified.

It is concluded that in the process of forming the competitive advantages of an enterprise, it is necessary to take into account all factors of influence, including both internal and external ones, and to assess competitive advantages by a group of indicators that characterize both the production and organizational aspects of the enterprise.

The obtained results can be used by the enterprise in strategic management. The implementation of the proposed measures can create additional competitive advantages for the enterprise.

The master's thesis contains 96 pages, 12 tables, 9 figures, 3 appendices.

Keywords: competition, competitiveness, competitive advantages, threats, opportunities, SWOT analis

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОЦІНКИКОНКУРЕНТНИХПЕРЕВАГПІДПРИЄМСТВ	9
1.1. Сутьтазначенняконкурентнихперевагпідприємства	9
1.2. Методика формування таоцінкиконкурентнихпереваг	21
1.3. Конкурентні переваги аграрних підприємств України як складова забезпечення продовольчої безпеки	36
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА	40
2.1. Аналіз динаміки розвитку АПК України	40
2.2. Організаційно-економічні засади та результати господарювання підприємства	45
2.3. Оцінка конкурентних переваг аграрного підприємства	58
Висновок до розділу 2	66
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ	67
3.1. Процесний підхід у формуванні і реалізаціїконкурентнихпереваг підприємства	67
3.2. Розвиток органічногоземлеробстваяк напрям забезпечення конкурентних перваг агровиробництва	77
Висновок до розділу 3	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	94

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Селезньова Г.О. Формування конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах господарювання / Г.О. Селезньова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. –№ 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/issue-10–2016.
2. Смирнов Є.М. Обґрунтування підходу до формування стійких конкурентних переваг підприємства / Є.М. Смирнов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc.../64.pdf.
3. Аранчій В.І. Теоретичні аспекти формування конкурентних стратегій аграрних підприємств / В.І. Аранчій, С.П. Зоря, А.О. Лантух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/3.pdf.
4. Губін К. Г. Конкурентні переваги фірми в соціально – ринковій системі формування доходів. URL :http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7740/1/Gubin_44-47.pdf
5. Державна служба статистики України. URL :http://www.ukrstat.gov.ua
6. Діденко Є. О., Даніленко А. К. Процес досягнення підприємством конкурентних переваг // Ефективна економіка. 2016. № 11. URL :http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5265
7. Поплавська Ж. В., Цмоць О. І. Використання систем раннього попередження для підвищення конкурентоспроможності підприємства // Pod redakcją naukową Andreja Limańskiego I Róży Milic-Czerniak «Konkurencyjność podmiotów gospodarczych i jej determinanty». Katowice, 2016. P. 91-106.
8. Розвиток форм господарювання в сільському господарстві : проблеми і рішення : наукова доповідь; за ред. Ю.О. Лупенка [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, О.Г. Шпикуляк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2018. 52 с

9. Селезньова Г. О. Формування конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах господарювання // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №10. URL :http://global-national.in.ua/issue-10-2016

10. Смирнов Є. М. Обґрунтування підходу до формування стійких конкурентних переваг підприємства // Економіка та управління підприємствами. 2017. № 5 (61). С. 141-147.

11. Balanovska T. I., Gogulya O. P., Troyan A. V. Providing reasoning for activation factors of agricultural enterprises' development in response to demand of modern market // WorldJournal. 2017. Issue №13 (Yolnat PE, Minsk, 2017). Pp. 375-390. URL : http://www.sworld.education/e-journal/swj13.pdf.

12. Porter Michael E. Competitive advantage : Creating and sustaining superior performance / Michael E. Porter. New-York : The Rree Press, 1992. 557 p.

13. Wensley R. Assessing Advantage : A Framework for Diagnosing Competitive Superiority // Journal of Marketing. 1988. April. Vol. 52. Pp. 65-72.

14. Боришкевич І.І. Стратегічні напрями забезпечення конкурентоспроможност сільськогосподарських підприємств // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. –2017.– Випуск 12– Т.1 – С.6-11

15. Шаповалова І.В. Конкурентні переваги підприємства: ретроспективний аналіз трактування термінів // Економіка та суспільство.– 2017.–Випуск № 10.–С.427-432 Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/74.pdf

16. Губін К. Г. Конкурентні переваги фірми в соціально-ринковій системі формування доходів. Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7740/1/Gubin_44-47.pd

17. Діденко Є.О. Процес досягнення підприємством конкурентних переваг / Є. О. Діденко, А. К. Даніленко //Ефективна економіка.–2016.–№11. [Електронний ресурс]. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5265

18. Бескорса О. А. Сутність забезпечення конкурентних переваг підприємств [Електронний ресурс]/ О. А. Бескорса // Вісник Сумського національного аграрного ун-ту: – Сер. «Економіка і менеджмент» Режим доступу: http://repo.sau.sumy.ua/bitstream/123456789/325/3/beskorsa.pdf

19. Пилипенко Н.М. Науково-практичні аспекти оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / В. В. Пилипенко, Н.М. Пилипенко // Вісник СНАУ. – №.1(67) – 2016. – С. 73-78

20. Непочатенко О. О. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / О. О. Непочатенко, С. А. Пташник, К. М. Мельник // Економіка АПК. - 2016. - № 12. - С. 33- 36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_12_6.

21. Bezpartochnyi, M., Britchenko, I., Bezpartochna, O. (2021). Ensuring the financial safety of Ukrainian agricultural enterprises in the context of export products and the impact on macroeconomic indicators. VUZF review. No. 6(3). P. 186-195. DOI: https://doi.org/10.38188/2534-9228.21.3.20 7

22. Bezpartochnyi, M., Britchenko, I. (2022). Digitalization for agriculture and rural development in Ukraine. Proceedings of the 2022 International Conference “ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT” No. 56, Jelgava, LLU ESAF, 11-13 May 2022, pp. 398-406 DOI: 10.22616/ESRD.2022.56.039

23. Productivity inEU agriculture – slowlybut steadily growing.*European Commission*. URL: http://surl.li/cbakb.

24. Крючкова Ж. В. Сутність конкуренції і конкурентоспроможності аграрних підприємств як економічних категорій. Інвестиції: практика та досвід. Випуск 12. 2016. URL: http://surl.li/cbakn.

25. Патика Н. І Теоретико-методологічні підходи до конкурентоспроможності сільського господарства в сучасних умовах. Економіка АПК. Випуск 4. 2019. URL: http://surl.li/cbakd.

26. Бабіров Е. Х., Бець М. Т., Лучко Г. Й. Визначення сутності поняття

конкурентоспроможності товарів із врахуванням інтегрованості ринків. Ефективна економіка. 2017. № 3. URL: http://surl.li/ccbsn.

27. Брінь П. В. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, показники та методичні засади динамічної оцінки. *Причорноморські економічні студії*. № 62. 2021. С. 36–43.

28. Савченко С. М. Критичний аналіз наявного методичного інструментарію оцінювання конкурентоспроможності підприємства. Економічна наука. № 7. 2020. URL: http://surl.li/ccbsi.

29. Кваско А. В. Аналіз методів оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Наукові записки*. 2017. № 1 (54). С. 111–118.

30. Шубровська О.В., Прокопенко К.О. Вплив агрокорпорацій України на стан торговельного балансу держави. Економіка сільського господарства. 2020. № 1. С. 111–127.

31. Перелік головних компаній-експортерів української пшениці за 10 місяців 2021 року. *Latifundist.com*. URL: http://surl.li/cbakw.

32. Огляд ринку кукурудзи 2021: українські реалії. *Latifundist.com*.URL: http://surl.li/cbaky.

33. TencentHarnessesAIforSmartAgriculture.*Tencent*. URL: https://www.tencent.com/en-us/articles/2201057.html.

34. ОрганіквУкраїні–Федерація органічного рухуУкраїни. *Федерація органічного руху України*. URL: http://surl.li/ccbsr.

35. European organic market reached €52 billion in 2020. *Bio Eco Actual*. URL: http://surl.li/cbala.

36. IFOAM – Organics International Home. *IFOAM*. URL: https://www.ifoam.bio/.

37. Хрупович С.Є., Дудар В.Т., Окрепкий Р.Б. Використання штучного інтелекту для моделювання портрету споживача в цифровому маркетингу. *Галицький економічний вісник*, № 1 (74) 2022. С. 162-170.

http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/38699

38. Хрупович С., Процишин Ю. Студії креативного маркетингу: електронний навч. посібник. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет, 2021. 146 с.

39. Хрупович С.Є. Іванечко Н.Р. Інструменти управління креативним маркетингом. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2020. №1С. 138-143.URL:http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/26.pdf

40. Хрупович С. Є.Застосування інструментів інтернет-маркетингу під час просування продукції на ринках B2B. *Вісник Хмельницького національного університету.* Економічні науки. 2019. № 1. С. 204-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_1_39.

41. Хрупович С.Є. Борисова Т.М. Використання штучного інтелекту при маркетинговому аналізі неструктурованих даних. *Маркетинг і цифрові технології.*Одеса.2021.№1.С.17-26. URL: http://mdt-opu.com.ua/index.php/mdt/article/view/127

42. Чіков І.А. Методи діагностики ймовірності банкрутства аграрних підприємств. *Сучасні тенденції економічного розвитку регіонів:теоретичніта прикладні аспекти:* матеріалиVміжнародної науково-практичноїІнтернет-конференції. 12-13 травня 2022 р., м. Одеса, С. 98-100.

43. Chikov I. Modeling of identification of the stage of the life cycle of the enterprise by methods of fuzzy logic. *Modern engineering and innovativetechnologies.* 2021. Issue16.Part 4. P. 122-129. DOI: 10.30890/2567-5273.2021-16-04-084.

44. Шавшин О.С.Стратегія інноваційного розвитку підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*.2017. № 3(2). С. 167-171.

45. Желуденко К.В. Теоретичні підходи до формування стратегій конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020.Вип.7С.57-66. DOI: 10.32851/2708-0366/2021.7.7

46. Василига С.М. Поняття стратегії розвитку підприємства. *Економіката держава.* 2020. № 1. С. 121-125. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.121

47. Киш Л.М. Стратегічне управління, як основна частина менеджменту підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38 (1). 107-113.

48. Таран-Лала О., Сухорук К. Особливості стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-25-66.

49. Чан Сі Цо. Розвиток методів інтегральної оцінки рівня інноваційного потенціалу компаній. *Економічний вісник Національного технічногоуніверситету України «Київський політехнічний інститут».* 2020. № 17. 421-438. DOI: 10.20535/2307-5651.17.2020.216387

50. Лісничук О.А., Нестерчук Т.А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 18. 454-462. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-18-63

51. ДовбняС.Б., РазганяєваТ.М. Методичніосновиоцінкифінансовоїстійкостіпідприємствазурахуваннямвпливуфакторівзовнішньогосередовища. *Бізнес-навігатор.* 2020. Вип. 3 (59). С. 89-94.

52. Володін С.А., Чекамова О.І. Теоретичні засади формування і реалізації інноваційного потенціалу в розвитку економіки. *Міжнароднийнауково-виробничий Журнал «Економіка АПК».* 2017. № 5. С. 65-72.

53. НіколінаІ.І. Моделюванняжиттєвогоциклуринковоїповедінкипідприємствазадлязабезпеченнясталогорозвитку. *Вісник Хмельницькогонаціонального університету. Серія:*

Економічні науки. 2017. № 5 (251). С. 41-46. Тюріна Н.М., Назарчук Т.В., Карвацка Н.С. Життєвий цикл організації: сутнісні характеристики, структуризація та методи оцінювання. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки.*2020. № 2. С. 167-174.

54. Chikov I. Innovative activity as factor for improving competitiveness of agricultural enterprises. *Polish journal of science.* 2020. № 26. Vol. 2. P. 38-45.

55. Chikov I. Formation of the digital economy in Ukraine. Problems and prospects. *Colloquium-journal.* 2021. № 13 (100). P. 79-86.

56. Біла І.С., Швед Т.В. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017.№ 8. С. 405-410.

57. Сахно А.А., Салькова І.Ю., Слободянюк А.О. Особливості оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2018. № 1 (57). С. 77-86.

58. Бояринова К.О. Інноваційна конкурентоспроможність підприємств: чинники активізації та підходи до забезпечення. *Підприємництво та інновації*.2018. Вип. 6. С. 7-13.